

УДК 35.071.1

О. М. Шмаков

ДОЦІЛЬНА СТРУКТУРА ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИНЕННЯ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК

Основні напрями розвинення внутрішніх військ розглядаються як єдина система поглядів на їх будівництво і застосування. Наводиться структура цієї системи.

Ключові слова: структура основних напрямів розвинення; призначення, функції, завдання військ.

Постановка проблеми. У загальних положеннях (розділ I) Концепції розвитку внутрішніх військ МВС України на період до 2015 року [2] визначаються основні напрями розвитку внутрішніх військ, спрямовані на створення на їх базі мобільного військового формування, що має залучатися для забезпечення громадської безпеки та виконання інших, передбачених законодавством завдань.

Вважається, що для досягнення поставлених цілей необхідно:

– удосконалити законодавчу і нормативно-правову базу діяльності внутрішніх військ МВС України;

– оптимізувати структуру внутрішніх військ та реформувати її систему управління;

– реформувати систему підготовки особового складу з урахуванням загальноєвропейських стандартів;

– створити ефективну систему логістики;

– удосконалити на всіх рівнях взаємодію з органами, що виконують завдання у сфері забезпечення національної безпеки та оборони України;

– забезпечити відкритість діяльності внутрішніх військ для демократичного цивільного контролю.

У розділі II “Мета та завдання розвитку” головною метою розвитку внутрішніх військ вважається створення на їх базі за принципом достатності мобільного військового формування, оптимального за чисельністю, та приведення його у відповідність до наявних і прогнозованих завдань з урахуванням економічних можливостей держави. У процесі розвитку внутрішніх військ мають бути реалізовані основні завдання (перелік наводиться).

У розділі III “Основні напрямки розвитку” передбачається відповідно до законодавства реформувати внутрішні війська у військове формування, на яке покладатиметься забезпечення громадської безпеки та громадського порядку, а також виконання

інших завдань, що вимагають постійної оперативної готовності та підвищеної мобільності. Із прийняттям закону на новостворене військово формування планується покласти відповідні завдання (перелік наводиться).

У розділі IV “Послідовність етапів розвитку та реформування” наводяться заходи розвитку внутрішніх військ, які є малозначущі на фоні напрямів, про які йдеться у Концепції.

Зазначені у Концепції часткові цілі, основні завдання, заходи і заходи у сукупності не створюють конструктивного уявлення про доцільні напрями розвинення внутрішніх військ. Вони є не акцентованими і не відповідають призначенню основних положень: на які елементи будівництва, підготовки і застосування військ слід звертати увагу з метою їх удосконалення, щоб дійсно досягнути розвинення військ.

Мета статті – надати пропозиції щодо структури основних напрямів розвинення внутрішніх військ.

Виклад основного матеріалу. У СРСР у 1980-х роках проводилися широкомасштабні дослідження з обґрунтування Основних напрямів розвинення Збройних Сил, у тому числі й за видами, родами військ (сил) і службами, а також Основних напрямів розвинення ОВТ і запасів МТЗ (за замовленням ГШ ЗС СРСР, заступників МО СРСР з озброєння і тилу) силами науково-дослідних установ і вищих військових навчальних закладів МО СРСР.

Результати цих робіт виконували роль вихідних посилок для уточнення поглядів на будівництво ЗС, визначення основ підготовки і застосування військових формувань в усіх ланках управління ЗС стосовно кожного ТВД; це, у свою чергу, дозволяло вирішувати питання щодо забезпечення дій військ (сил) технічними і матеріальними засобами у достатніх кількостях, що пов’язувалося зі створенням відповідних запасів.

Є сенс використовувати цей досвід і для визначення Основних напрямів розвинення ВВ МВС України, оскільки він базується на системному аналізі розвинення ЗС СРСР протягом десятиліть.

Зважаючи на історію становлення внутрішніх військ в Україні, їх місце у системі правоохоронних і військових органів держави, ступінь розвиненості і розуміння щодо їх призначення з урахуванням подібних структур в інших країнах, до актуальних положень, які визначатимуть структуру Основних напрямів розвинення ВВ МВС України (далі – війська) як системи поглядів на їх будівництво і застосування у взаємозв'язку, можна віднести такі:

1) *призначення, статус, функції, завдання військ;*

2) *кількість і співвідношення видів військових частин, з'єднань у військах:* ОП, СП, СМВЧМ, КЕОП, ОВДО, АЕС, ДПКУ, забезпечення (авіаційні, технічні, тилові), резерви;

3) *співвідношення військових частин постійної готовності і резервів у військах;*

4) *штатна чисельність особового складу:* основного підрозділу військової частини, військової частини, з'єднання, окремого з'єднання, ТрК; система комплектування військ особовим складом;

5) *кількість ТрК у військах, межі зон їх відповідальності:* співвідношення управління, військових частин постійної готовності, частин забезпечення в ТрК; співвідношення управління, основних підрозділів і підрозділів забезпечення у військовій частині і з'єднанні; конфігурація зони відповідальності ТрК з урахуванням зон реагування (відповідальності) МВС, ДПС, ОК ЗС, ВСП ЗС, СЦЗ МО;

6) *зміст форм застосування військ:* оперативні дії, спеціальна операція оперативного (тактичного) масштабу, службово-бойові дії, бій та інші форми тактичних дій;

7) *зміст форм і способів дій формувань військ:* під час кризової ситуації соціально-політичного характеру з масовою участю людей; у надзвичайній ситуації техногенного (природного) характеру; в антитерористичній операції; під час ізоляції і роззброєння НЗФ; у припиненні збройного конфлікту всередині країни, у прикордонній зоні; під час дій у складі загальновійськових угруповань військ у ході бойових дій; у боротьбі з десантом противника;

8) *система управління і форми взаємодії військ:* з органами державної влади і управління; з правоохоронними і військовими органами держави; органами місцевого самоврядування.

Серед структурних положень Основних напрямів розвинення ВВ МВС України, що наведені, перше є найважливішим, зокрема, призначення, функції і статус військ.

У цій статті розглянемо проблеми, що стосуються тільки призначення, функцій і статусу внутрішніх військ.

У призначенні і функціях ВВ дотепер є непорозуміння, зокрема:

– Закон України “Про внутрішні війська МВС України” визначає, що ВВ призначені “для охорони та оборони важливих державних об'єктів, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України, охорони виправно-трудових і лікувально-трудових установ, а також для участі в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю” [1];

– статус ВВ державою не встановлений;

– визначені у законі завдання ВВ згодом нарощувалися підзаконними актами при незмінній чисельності й обмеженнях у фінансуванні діяльності (завдання, успадковані від НГУ; завдання, визначені у Законі “Про надзвичайний стан”, в Указі Президента України “Про Положення про територіальну оборону”, у наказі МВС “Про затвердження переліку судів, узятих на обслуговування ВВ МВС України”);

– надмірно розширена функція з охорони громадського порядку шляхом планового систематичного несення ППС у містах (у той час як це є функцією міліції МВС).

У такій ситуації природно недостатня увага приділяється завданням щодо готовності до участі ВВ у боротьбі з можливими НЗФ, припиненні ВЗК всередині країни, надання допомоги ДПС і ДСЦЗ у разі необхідності, участі у ТрО країни, участі у виконанні завдань з оборони країни у складі угруповань ЗС, що негативно відбивається на спрямованості розбудови, підготовки і застосуванні ВВ.

У цілому можна говорити про захопленість у практиці внутрішніх військ завданнями міліції. Це не злий намір, а реакція на те, що органи державної влади у сфері безпеки надто переймаються поточними завданнями на протипагу стратегічним. Водночас ВВ не є

додатком до міліції громадської безпеки, функції ВВ значно ширші: охоронна, правоохоронна, військова.

У зв'язку з цим у [3] надані пропозиції щодо призначення, функцій і статусу ВВ.

Сьогодні призначення ВВ можна розуміти так: внутрішні війська є спеціальним військовим формуванням держави з правоохоронними функціями у складі МВС, яке призначене для забезпечення громадської безпеки під час заходів з масовою участю людей і заворушень, охорони важливих державних об'єктів, а також виконання інших спеціальних завдань у сфері національної безпеки.

Звернемо увагу на окремі дефініції:

“формування” означає, що ВВ є силами, а не органом;

“спеціальне” – що вони виконують завдання через здійснення переважно спеціальних дій;

“військове” – що вони виконують завдання, в основному, військовими методами, і тому мають військову організацію;

“держави” – що вони виконують завдання загальнодержавного, а не тільки відомчого характеру;

“з правоохоронними функціями” – що їм притаманні завдання, в основному, у сфері безпеки, а не оборони країни, і тому вони повинні володіти методами правоохоронної діяльності.

Функціями внутрішніх військ можна вважати такі, як:

– забезпечення захисту конституційного ладу, органів державної влади від спроби їх зміни або захоплення шляхом насильства під час кризових ситуацій соціально-політичного характеру з масовою участю людей;

– охорона важливих державних об'єктів, ядерних установок, ядерних матеріалів, спеціальних вантажів, дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав на території України; конвоювання і участь в екстрадиції осіб, узятих під варту;

– участь в охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю;

– участь у підтриманні режиму надзвичайного стану;

– участь у локалізації і припиненні дій незаконних збройних формувань, внутрішнього збройного конфлікту;

– участь у територіальній обороні.

Висновки

Внутрішні війська МВС можна розглядати як резерв органів державної влади і державного управління у забезпеченні громадської безпеки (більш широко – у забезпеченні внутрішньої безпеки держави) під час загострення соціально-політичної обстановки у ході проведення державних і громадських заходів з масовою участю людей або заворушень.

Починаючи із законодавчого закріплення призначення, функцій і статусу ВВ, необхідно уточнити повноваження органів внутрішніх справ і внутрішніх військ з охорони громадського порядку, деталізувати військову функцію ВВ на фоні ЗС і визначити основи взаємодії ВВ з органами внутрішніх справ, із ЗС і правоохоронними органами держави.

Список використаних джерел

1. Про внутрішні війська МВС України [Текст] : Закон України від 26.03.1992 р. № 2235-XXI // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 397 (поточна редакція від 11.06.2009 р.).

2. Концепція розвитку внутрішніх військ МВС України на період до 2015 року [Текст] : наказ МВС України від 29.11.2006 р. № 1167.

3. Шмаков, О. М. Призначення і статус новостворюваної структури на базі внутрішніх військ МВС України [Текст] / О. М. Шмаков // Честь і закон. – 2008. – № 1. – С. 3–11.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2013 р.

Рецензент – доктор військових наук, професор Г. А. Дробаха, Академія внутрішніх військ МВС України, Харків, Україна